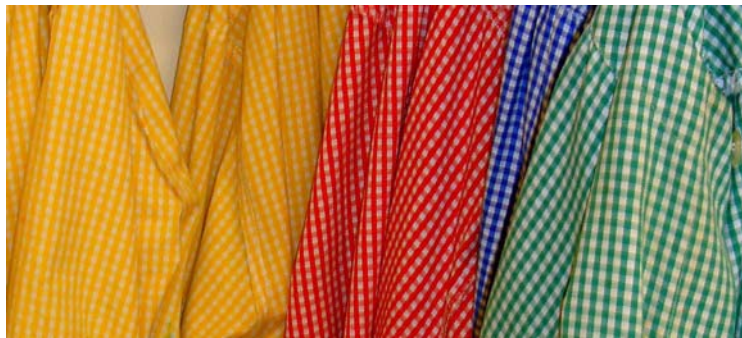

EMIGRA NEWSLETTER

Març de 2009, Núm.6

emigra
Educació, Migracions i Infància

Continguts del Núm. 6:
Beatriz Ballestín i Silvia Carrasco
Documentació, maquetació i difusió: Laia Narciso
Direcció i edició: Silvia Carrasco
ISSN 2013-116X

UAB
Universitat Autònoma
de Barcelona

NOVETAT

L'AGAUR ha atorgat el finançament pel 2009 que ens permetrà continuar amb les tasques de la Xarxa de Recerca que, entre altres activitats, realitza aquesta Newsletter!!

Editorial:

Immigració i escola primària: una bassa d'oli, per a qui?

Les etapes d'Educació Infantil i Primària són per tot infant el primer contacte obligatori amb la principal institució de socialització secundària, on experimentaran per primer cop vivències dels aprenentatges, la participació i la sociabilitat cabdals per a les construccions identitàries del present i del futur. En el cas concret dels infants de famílies immigrades, i sense menystenir tots els aspectes vinculats al currículum i al rendiment acadèmic, l'escola primària esdevé un entorn privilegiat de familiarització i adquisició de competències en les pautes culturals dominants de la societat de destí, a través de les interaccions amb el professorat i els companys de classe. Però no només això, l'escolarització primària malauradament també acostuma a proporcionar les primeres experiències d'inferiorització i separació, bé per dinàmiques de sobreexposició, bé per una invisibilització sovint artificial. Malgrat la importància d'aquests processos, des de la recerca es detecta una gran paradoxa: s'acostuma a considerar, des d'una visió adultocèntrica i idíl·lica de la infància, que l'educació infantil i primària és una bassa d'oli. Així, es continua accentuant la mirada a l'educació secundària i l'adolescència com la veritable etapa crítica en la construcció d'identitats acadèmiques i socials. El món acadèmic acaba per mimetitzar la *vox populi* dominant en l'àmbit de la intervenció social: "A la primària aquests infants de la immigració *només* tenen els *mateixos*

problemes que qualsevol altre de la mateixa edat". Per contra, i a banda dels treballs dels lingüistes, els escassos treballs de recerca que des de l'antropologia i la sociologia especialitzada en immigració i educació s'hi han dedicat específicament

(Pulido Moyano, 1996, 2004; Palaudàries, 2001; Franzé, 2002; J. Carbonell A. Tort, i N. Simó, 2002; X. Besalú, J. Fullana i M. Vilà, 2003; Ballestín, 2008), fan emergir la importància i la complexitat de les experiències dels infants de la immigració als centres educatius. Aquestes recerques han permès mostrar, per exemple, les dimensions socials, polítiques i educatives de les pràctiques efectuades i plantejar reflexions, interrogants i noves propostes sobre el paper educador de l'escola en una societat multicultural (Carbonell, Simó i Tort, en l'anàlisi de la fusió de 4 CEIPs en 2 i els efectes del reequilibri en la composició de l'alumnat a la ciutat de Vic); o bé, mostrar l'impacte de les experiències de vinculació i desvinculació escolar en les construccions identitàries de l'alumnat de primària, arran de respostes escolars aparentment diferents, com ara la *ceguesa* davant la diversitat cultural vs el *culturalisme* portat a l'extrem, segons l'origen de l'alumnat i la seva posició en les jerarquies socioculturals dominants (Ballestín, en l'anàlisi de 2 CEIPs amb composició sociocultural diversa, però amb un repertori diferent de diversitats al Maresme). És urgent, doncs, fer-hi molta més atenció etnogràfica, específicament i en particular, però també en el context general de la igualment escassa recerca antropològica i sociològica sobre els infants i la infància. Cal dir, a més, que és possible i apassionant..

REFLEXIONEM:

- Albert, Manuel J. (2009) La formación a docentes no atiende las necesidades de los inmigrantes. Especialistas señalan el déficit educativo en materia de interculturalidad. *El País*, 09/03/09. [\[en línia\]](#)
- Biosca, C. (2009) La immersió s'estén per primer cop fins al final de la primària. *L'Avui*, 09/03/09. [\[en línia\]](#)
- E. P. (2009) Acnur critica la falta de datos sobre niños inmigrantes no acompañados. *Diario Vasco*, 17/02/2009. [\[en línia\]](#)
- Pau, S. (2009) Els centres d'Atenció a la Infància estan saturats. *Avui*, 21/01/2009. [\[en línia\]](#)
- Pau, S. (2008) Un de cada cinc menors de 16 anys viu en la pobresa. *Avui*, 09/09/2008. [\[en línia\]](#)
- AV. (2009) Per una educació de qualitat, un barri de qualitat. *El dimoni de Santa Eugènia de Ter*, 06/09/08. [\[en línia\]](#)
- Ferrer, I. (2009) La exclusión tiene muchas caras. *El País*, 16/06/08. [\[en línia\]](#)
- Martinez, L. (2009) Jo crec molt en el poder de l'educació. *L'Avui*, 08/05/2008. [\[en línia\]](#)

ACTIVITATS EMIGRA

- Els dies 11-15 de febrer la Dra. Sílvia Carrasco va participar a Nova York al darrer seminari d'Investigadors Principals del projecte *Children of Immigrants* per preparar la Final Conference que es celebrarà a la mateixa ciutat de l'octubre de 2009.
- S'ha constituït l'Associació/grup de treball AFIN: Adopciones, Familias, Infancias, coordinat per la Dra. Diana Marre. L'equip ha editat el primer núm. de la Newsletter amb el mateix nom, i on s'inclou informació sobre la Jornada *Efectos de la Institucionalización en la infancia*.
- El 10 de març hi va haver la segona trobada de la nova Xarxa Interdisciplinària Children, Migration, Identities a la Royal Geographical Society de Londres, coordinada per la Dra. Heaven Crawley del Centre for Migration Policy Research de la Universitat de Swansea, a la qual hi participa EMIGRA
- L'11 de març, la Dra. Amina Bargach, psiquiatra, terapeuta i Presidenta de l'Associació Atlàntida-Marroc, va pronunciar la conferència *Migracions i Salut* al Màster Interdisciplinari en Migracions Contemporànies co-dirigit per EMIGRA en el marc del Centre d'Estudis i Recerca en Migracions (CERM) de la UAB.
- El 4 de març va tenir lloc la Jornada "Velles i noves minories a l'escola: el cas de Sabadell" que va comptar amb la conferència de la Dra. Sílvia Carrasco *Educació, inclusió i segregació social: debats i aportacions*.
- En el camp de la divulgació de qualitat, acaba de sortir el primer número de la *Revista Famílies S.XXI*, on la Dra. Diana Marre ha publicat "Origen de la adopción internacional" (març de 2009).
- En el marc del II Congrés del Tercer Sector (organitzat per la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya a la Farga d'Hospitalet els dies 26 i 27 de març) la Sra. Núria Roca i Caparà presenta la ponència: Mediació intercultural. Reflexions per al debat, i el pòster *Experiència de formació en mediació intercultural*.
- El passat 16 de març es va iniciar el **Curs de Formació per a mediadors /es interculturals en l'àmbit sanitari**, organitzat pel Centre Docent Sant Joan de Déu (amb la Sra. Núria Roca a la coordinació) i Fundació Bayt al Thaqafa.
- Amb motiu del 8 de març la Dra. Maribel Ponferrada va participar, conjuntament amb la Dra. Muriel Casals, en una **Xerrada-col·loqui sobre Dones joves, gènere i educació** organitzada per l'AEP a la UAB.

NOVETATS EDITORIALS...

NESSE (Network of experts in Social Sciences of Education) (2008)
Education and migration. Strategies for integrating migrant children in European schools and societies. European Commission, Directorate-General for Education & Culture [\[en línia\]](#)

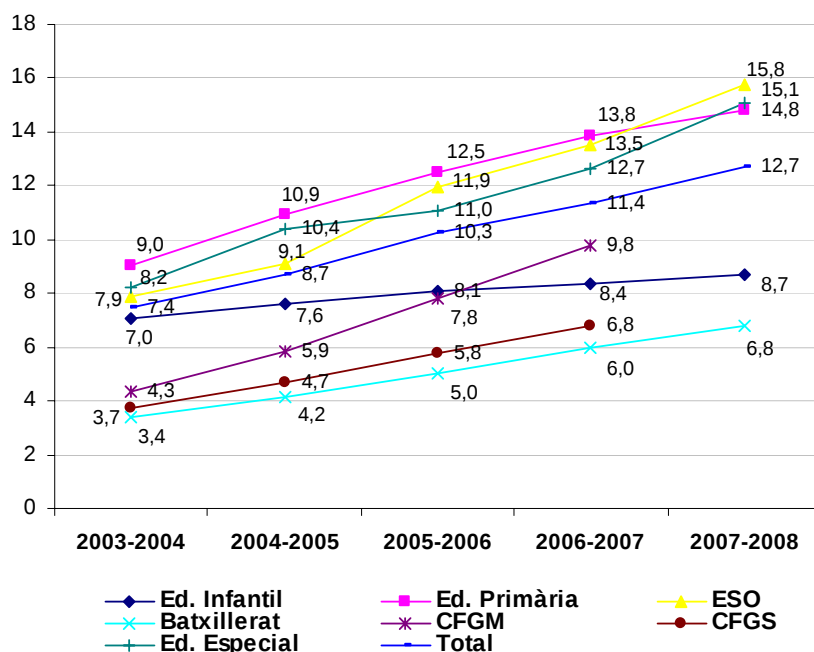
Mijares, L. (2009)
Políticas europeas de integración del alumnado inmigrante: una mirada comparativa. FETE-UGT, Col. Materiales de Aula Intercultural, núm.1

[\[en línia\]](#)

PRESÈNCIA D'ALUMNAT ESTRANGER AL SISTEMA EDUCATIU CATALÀ

Aquesta gràfica reflecteix el pes de l'alumnat estranger sobre el total d'alumnat per etapa educativa a Catalunya des del curs 2003-2004, on era del 7,4%, fins el curs 2007-2008, que arriba al 12,7%, en el conjunt de les etapes preuniversitàries.

Evolució del pes de l'alumnat estranger sobre el total per etapes educatives (%)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

En canvi, l'Educació Infantil roman amb unes proporcions més estables, passant només del 7% (2003-2004) al 8,7% (2007-2008). Aquí podem adduir diverses hipòtesis a partir dels nostres resultats de recerca a EMIGRA: per una banda, l'accés a aquesta etapa no obligatòria esdevé més complicat per a les famílies estrangeres que no disposen d'una situació jurídica regularitzada pel que fa a permisos de residència, treball, etc. Per altra banda, molts dels col·lectius de la immigració mantenen pràctiques culturals de criança i socialització no escolars durant els primers 2 anys de vida, a partir de diverses lògiques i estratègies familiars i comunitàries. Amb tot, cal dir que a l'etapa 3-6 l'escolarització és pràcticament universal.

Pel que fa a l'Educació Secundària, a l'ESO és remarcable el fet que el pes de l'alumnat estranger es dispara relativament durant els darrers dos cursos, arribant a superar la primària amb un percentatge del 15,8% el curs 2007-2008. De fet, aquest fou el període en el qual la immigració familiar –per reagrupament, sobretot de fills/es i cònjuges– fou per primera vegada superior a la laboral. Més enllà de l'ESO, els Cicles Formatius són l'itinerari postobligatori amb més representació d'alumnat estranger, amb un 9,8% el darrer curs. En contrast, als Cicles Formatius de Grau Superior i al Batxillerat, les opcions socialment considerades de més prestigi, la presència d'alumnat estranger amb prou feines arriba al 7%.

A l'Educació Primària és on es registra en el temps una major proporció d'alumnat estranger –si bé el creixement s'atenua el darrer any en favor de l'ESO–, passant del 9% el curs 2003-2004 al 14,8% el curs 2007-2008: es tracta d'un increment de gairebé 6 punts en 4 anys. En aquesta tendència cal tenir en compte que bona part dels infants de nacionalitat estrangera en realitat ja són nascuts en destí. Per tant, aquest percentatge proper al 15% d'alguna manera sobreexposa el col·lectiu en el sentit que un sector gens menyspreable d'aquests alumnes ja conformen una segona generació escolaritzada des del principi al sistema educatiu català, i no presentarien d'entrada necessitats educatives afegides. Així, prioritzar dades sobre nacionalitat per sobre del lloc de naixement dona una xifra desproporcionada d'estrangeria que duu a falses impressions sobre la “concentració” d'alumnat estranger, tot i que l'alternativa –contemplar només les xifres d'alumnat nascut a l'estranger– amagaria una desigualtat de drets evident, pel fet de no ser encara nacionals la majoria dels nascuts aquí.

LINKS D'INTERÈS

[Observatorio de la Infancia](#)
[Child Migration Research Network](#)
[Fundación Infancia y Aprendizaje](#)
[Childwatch International Research Network](#)
[Center For Children and Childhood Studies](#)
[Children, Youth and Family Consortium](#)

©Laia Narciso

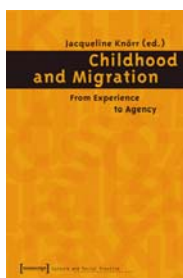
PROPOSTES

PER LLEGIR...

Nussbaum, L. & Unamuno, V. (eds.) (2006)

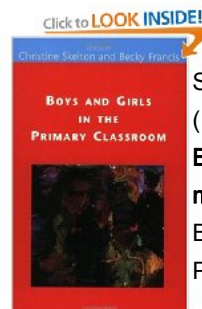
Usos i competències multilingües entre escolars d'origen immigrant. Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB.

Knorr, J. (2005)

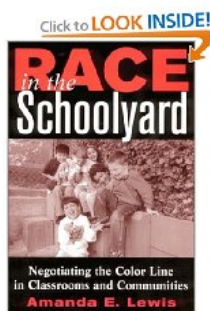
Childhood and Migration: From Experience to Agency.

New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

Skelton C., Francis B. (eds.) (2003)

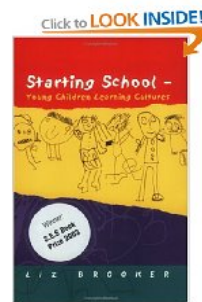
Boys and Girls in the Primary School. Berkshire, Open University Press.

Lewis A. E. (2003)

Race in the Schoolyard.

New Brunswick, New Jersey, Rutgers University Press.

Brooker L. (2002)

Starting School. Young Children Learning Cultures.

Buckingham, Open University Press.

PER VEURE...

- **Debajo de un puente** (Care of Footpath). M. Kisha. Índia, 2008. 110 minuts.
- **Cero en conducta** (Zèro de conduite). Jean Vigo, França, 1933. 41 minuts.
- **Ser y tener**. Nicolas Philibert, França, 2004. 110 minuts.
- **Promises**. Justine Shapiro & B.Z. Goldberg, EEUU, any. 106 minuts.

Per llegir abans de veure...

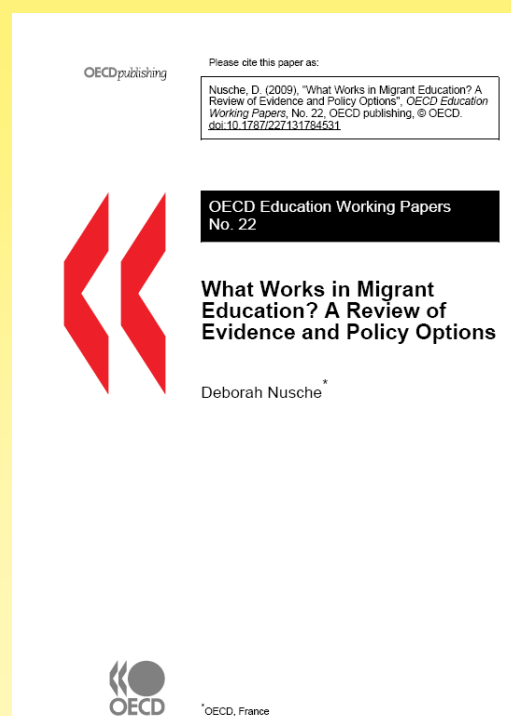

Larrosa, J.; Soares, C. (2008)
Miradas cinematográficas sobre la infancia. Madrid, Miño y Dávila.

Un informe imprescindible!

Segons l'informe, la recerca prèvia ha mostrat el ventall de factors que influeixen en l'èxit acadèmic de l'alumnat immigrant, i encara que molts aspectes relacionats amb les condicions socials són importants, els factors clau de desavantatge tenen relació amb la política educativa. D'entrada, hi ha factors estructurals dels sistemes educatius com l'elecció d'escola, els itineraris i agrupacions de nivell, els mecanismes de selecció i les desigualtats de recursos educatius poden contribuir a la segregació i tenen un impacte desproporcionadament negatiu sobre l'alumnat immigrant. A més, les característiques de cada escola individual com les expectatives del professorat, els climes d'aula i la organització escolar contribueixen a configurar les experiències d'aprenentatge de l'alumnat immigrant. Sense menystenir que, també, les característiques individuals de cada alumne/a, incloent el seu context sociocultural i el seu grau de coneixement lingüístic són també determinants importants de l'èxit educatiu. A partir d'aquests tipus de resultats coneguts, l'informe examina les formes a través de les quals les polítiques, i la seva influència en aquests factors, afavoreixen la creació de millors oportunitats per a l'alumnat immigrant a dos nivells: el de les *polítiques dels sistemes educatius* que inclouen mesures per desegregar les escoles i redistribuir recursos econòmics i humans i que tenen impacte en tot l'alumnat matriculat, reduint les diferències d'èxit; i el de les *polítiques escolars* que prioritzen la creació d'entorns escolars i de relacions escola-família més sensibles a les necessitats de l'alumnat immigrant des de les seves perspectives.

[en línia]

GRUP CONVIDAT: *Equipo AIESO*

Poveda, D. UAM; Franzé, A; Jociles, M.I; Rivas, A. Sánchez Carrión, J. y Villaamil, F. UCM. Colaboradores: Burgos, A; Calvo, A.; Cucalón, P; González, M; Herrero, C; López, I; Moscoso MF; Palomares, M; Peláez, C y Sánchez, P.

A lo largo de los últimos tres años, en el marco de un Proyecto I+D+i, el equipo ha desarrollado un estudio centrado en los procesos de desafección y/o exclusión socioeducativa del alumnado de origen inmigrante en la enseñanza secundaria obligatoria, entendiéndolo por ello, ya sea la deserción escolar, ya sea la no superación "con normalidad" del itinerario previsto para un cierto nivel educativo (retraso académico, estancamiento y/o la repetición de curso). La fase cualitativa del proyecto, aún en desarrollo, consiste en un estudio etnográfico intensivo en un Instituto de Educación Secundaria de la ciudad de Madrid, con una elevada proporción de alumnado de origen inmigrante, especialmente latinoamericano.

El planteamiento del estudio, inspirado en la perspectiva del análisis "multinivel", propone comprender las trayectorias educativas como un proceso complejo y multidimensional, en el que concurren diferentes campos sociales y de acción diferentes condicionantes socioculturales, políticos y económicos, diversos agentes, así como las distintas estrategias desarrolladas por éstos respecto a la escuela. El trabajo de campo abarca de manera global la institución abriéndose, además, a diversos espacios formales e informales externos a la misma, en tanto éstos desempeñan un papel clave en la construcción de las trayectorias escolares de alumnado del centro. Así, por una parte, se han documentado aspectos relativos a la organización de la interacción y la vida en las aulas, al trabajo de los diversos equipos docentes, de orientación y directivo; a la organización y desarrollo de los programas de apoyo (escolar/extraescolar) y de otros dispositivos institucionales extraescolares de intervención socio-educativa. Por otra parte, se han abordado las relaciones en los grupos de iguales (dentro y fuera del IES) para documentar distintos espacios de socialización y dar cuenta de la experiencia del propio alumnado; por último se ha logrado documentar la perspectiva y punto de vista de las familias inmigrantes (ecuatorianas).

Los resultados parciales están siendo presentados a discusión en distintos foros académicos, han dado lugar a diversas publicaciones, y se preparan actualmente tres tesis de postgrado.

SIMPOSI, JORNADES I CONFERÈNCIES

- I Jornada AFIN. *Efectos de la institucionalización en la infancia*. 30 de març de 2009. UB, Barcelona.
- IV Jornades d'infància i educació social. *Reflexions al voltant de la responsabilitat*. Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya (CEESC). 20 de març de 2009. Barcelona.
- V Congrés Català de Sociologia. 17-18 Abril de 2009. UAB, Bellaterra. Barcelona.
- Children and the European Union: Legal, Political and Research Perspectives. 20-22 Abril de 2009. University of Liverpool, Liverpool (UK).
- International Day Conference. *Representations of children in news media: rights, research and policy: revisiting the Oslo Challenge*. Institute of Education (University of London) i Open University, 22 Abril 2009. Londres. (UK).
- 2nd International Conference on Geographies of Children, Youth and Families. Grup de Recerca de Geografia i Gènere, Departament de Geografia, UAB. 16-18 Juliol de 2009. Bellaterra, Barcelona.
- VI Congreso sobre las Migraciones en España. ESOMI. Universidad de La Coruña. 17-19 setembre de 2009. A Coruña.
- Simposio Internacional. Encuentros etnográficos con niños y adolescentes en contextos educativos. Centro de Antropología Social - Instituto de Desarrollo Económico y Social Aráoz, 5-6 Noviembre 2009. Buenos Aires (Argentina).

Amb el suport de: AGAUR-ARAFI 2007 (ARAFI 2)

Xarxa d'investigació etnogràfica sobre migracions, minories, infància i educació

Agència Catalana de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca
<http://gencat.cat/agaaur>

ENVIEU NOTÍCIES I SUGGERIMENTS A:

Grup de recerca EMIGRA

Dep. d'Antropologia Social i Cultural
www.emigra.org.es
gr.emigra@uab.es